

Sygn. akt II CZ 59/14

POSTANOWIENIE

Dnia 22 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSA Barbara Trębska

w sprawie ze skargi W. N.
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu
Apelacyjnego w [...] z dnia 23 lutego 2012 r.,
wydanym w sprawie z powództwa W. N.
przeciwko Skarbowi Państwa - Naczelnikowi Urzędu Skarbowego [...]
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 października 2014 r.,
zażalenia powoda
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 12 marca 2014 r.,

1) oddała zażalenie,

**2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii
Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3 600 (trzy tysiące sześćset) zł
tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 12 marca 2014 r. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. odrzucił skargę o wznowienie postępowania wniesioną przez powoda W. N. w sprawie z jego powództwa przeciwko Skarbowi Państwa – Naczelnikowi Urzędu Skarbowego zakończoną prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 23 lutego 2012 r.

Skarżący w sposób nieuprawniony powołał się na podstawę wznowienia z art. 401¹ k.p.c., którą może być tylko orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego dotyczące przepisu prawa stanowiącego podstawę wydanego przez sąd orzeczenia. Nie jest takim orzeczeniem wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2013 r., SK 18/09, którym uznano art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r. poz. 361 ze zm. – dalej: „u.p.d.o.f.”), w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1998 r. do dnia 31 grudnia 2006 r., za niezgodny z art. 2 w zw. z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP. Sądy obu instancji, orzekając w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem, w żadnej mierze nie odwołały się do zakwestionowanego przez Trybunał Konstytucyjny przepisu art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. W postępowaniu prowadzonym przed sądami powszechnymi podstawę rozstrzygnięcia stanowiły wyłącznie wskazane w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 23 lutego 2012 r. przepisy kodeksu cywilnego. Ponadto w odniesieniu do powoda nie wydano żadnej ostatecznej decyzji opartej na powołanym art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. ponieważ postępowanie podatkowe zakończone zostało umorzeniem postępowania, decyzją z dnia 12 sierpnia 2008 r. Wcześniejsza decyzja wymiarowa z dnia 3 grudnia 2004 r. nie została skutecznie doręczona i nie weszła do obrotu prawnego przed upływem terminu przedawnienia, dlatego jedyną decyzją ostateczną w przedmiocie opodatkowania dochodów powoda z tytułu nieujawnionych źródeł jest decyzja z dnia 12 sierpnia 2008 r. umarzającą postępowanie w sprawie. Ta decyzja nie została zaś wydana w oparciu o deregowaną normę podatkową. Podobnie decyzje w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń podatkowych nie zostały wydane na podstawie art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f., a jedynie w oparciu o przepis ordynacji podatkowej.

Od postanowienia Sądu Apelacyjnego zażalenie wniósł powód, który zarzucił, że zaskarżone orzeczenie jest błędne i nie odpowiada prawu. Powód dochodził odszkodowania za szkody powstałe wskutek bezprawnego toczenia się wobec niego postępowania zabezpieczającego o zapłatę rzekomego zobowiązania podatkowego oraz postępowania egzekucyjnego tegoż rzekomego zobowiązania. Wylimitowanie z systemu prawnego normy prawej z art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. przesądziło o bezprawności działań organów podatkowych. Nie sposób bowiem uznać za zgodne z prawem zabezpieczenie i egzekucję zobowiązania podatkowego, co do którego postępowanie podatkowe w ogóle nie mogło się toczyć. Błędna była więc ocena Sądu drugiej instancji jakoby Sądy obu instancji stosowały wyłącznie przepisy kodeksu cywilnego, gdyż art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. nie był stosowany. Bez sięgnięcia do tego przepisu i jego i zastosowania nie sposób bowiem w ogóle ocenić, czy działania pozwanego były zgodne z prawem, czy też bezprawne. Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sprawa zakończona prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 23 lutego 2012 r. dotyczyła odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa za szkodę spowodowaną bezprawnymi – zdaniem powoda - działaniami organów podatkowych w związku z zabezpieczeniem wykonania zobowiązania podatkowego przed wydaniem decyzji ustalającej wysokość tego zobowiązania oraz egzekucji zobowiązania wynikającego z uzyskania dochodów z nieujawnionych źródeł przychodów lub nieznajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodu. Rozpoznając apelację od orzeczenia wydanego przez Sąd pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny ocenił wówczas, że dla przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa konieczne jest wykazanie m.in. przesłanki w postaci bezprawności działań organów podatkowych. Przyjął – powołując się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., III CZP 125/05 - że w odniesieniu do decyzji nieostatecznych, jak również decyzji, które zostały prawomocnie uznane za prawidłowe (taką była decyzja o zabezpieczeniu) sądy powszechne nie są uprawnione do badania ich zgodności z prawem. Tak uzasadnione stanowisko Sądu drugiej instancji oznacza,

że przesłanka bezprawności zarzucanych przez powoda bezprawnych działań organów podatkowych została oceniona przy założeniu, iż decyzje organów podatkowych dotyczące zobowiązania podatkowego powoda, jak również zabezpieczenia jego wykonania, nie zostały wzruszone w drodze administracyjnej, co przesądziło o braku cechy bezprawności organów podatkowych. Z tego względu trafnie przyjął Sąd Apelacyjny, rozpoznając skargę o wznowienie postępowania, że podstawę prawną wyroku zaskarżonego skargą o wznowienie postępowania stanowiły wyłącznie przepisy dotyczące zasad odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa zawarte w kodeksie cywilnym. Podstawą prawną tego rozstrzygnięcia nie był natomiast przepis zawarty w art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f., w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1998 r. do dnia 31 grudnia 2006 r., który - wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2013 r., SK 18/09 – został uznany za niezgodny z art. 2 w zw. z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP. Ocena Sądu Apelacyjnego, że powód nie wykazał bezprawności działań strony pozwanej nie była bowiem następstwem samodzielnej oceny tego Sądu o możliwości istnienia zobowiązania podatkowego powoda, a w konsekwencji możliwości także zabezpieczenia tego zobowiązania na podstawie art. 33 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (obecnie jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.) ze względu na normę wynikającą z art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f., lecz wynikała wyłącznie z tego, że powód nie wykazał, aby wzruszył odpowiednie decyzje dotyczące jego zobowiązania podatkowego lub jego zabezpieczenia w postępowaniu administracyjnym. Powołany w skardze o wznowienie postępowania art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. mógł stanowić podstawę prawną rozstrzygnięcia jedynie samych decyzji podatkowych, co nie oznacza, że był on podstawą prawną wyroku Sądu zaskarżonego skargą o wznowienie postępowania. Nie jest to sytuacja uregulowana w art. 401¹ k.p.c., która zachodzi wtedy, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten może więc stanowić podstawę wznowienia postępowania, jeżeli Trybunał Konstytucyjny zakwestionował ten przepis, który stanowił podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2007 r., V CNP 45/07, z dnia 6 listopada 2009 r., I CO 17/09, z dnia 21 maja 2010 r.,

I PK 12/10, z dnia 26 stycznia 2011 r., I PZ 36/10, z dnia 3 lutego 2012 r., I CZ 152/11 – nie publ.). Dotyczy to więc jedynie przepisu zastosowanego przez sąd przy ocenie zasadności dochodzonego roszczenia, a tym samym mającego wpływ na wynik rozstrzygnięcia. Tylko bowiem w takiej sytuacji sąd w wyniku wznowienia postępowania ma możliwość innego niż uprzednio rozstrzygnięcia sprawy. Uznanie za niezgodnego z Konstytucją art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. nie mogłoby mieć bezpośredniego wpływu na wynik prawomocnie zakończonej sprawy, skoro oceny bezprawności działań organów podatkowych w sprawie prawomocnie zakończonej Sąd drugiej instancji nie dokonał na podstawie powołanego wyżej przepisu. W konsekwencji innej oceny cechy bezprawności omawianych decyzji organów podatkowych nie można by dokonać także po wznowieniu postępowania tylko z tego powodu, że powołany wyżej przepis został wyeliminowany z porządku prawnego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego.

Z tych względów zażalenie podlegało oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. przy zastosowaniu art. 98 § 1 i 3, art. 99, 391 § 1 i 398²¹ k.p.c. oraz przepisów § 13 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 2 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461).